

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS JA -SUUNNITELMA 2026-2029

Pälkäneen kunta

TIIVISTELMÄ

Pälkäneen kunnan Hyvinvointikertomus 2026–2029 linjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja tavoitteet Pälkäneellä, pitäen sisällään myös kuvauksen kuntalaisten hyvinvoinnin kehityksestä sekä toteutetusta hyvinvointityöstä valtuustokaudella 2021–2025. Hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehdään Pälkäneellä laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja kuntalaisten ääni huomioiden. Valtuustokaudelle 2021–2025 asetetut tavoitteet saavutettiin pääosin erittäin hyvin monipuolisten toimenpiteiden avulla.

Kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa perustuu HYTE-kertoimeen, joka Pälkäneellä vuonna 2024 oli 54. Toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli 66 ja tuloksia kuvaavien tulosindikaattoreiden keskiarvo 43. HYTE-kertoimen perusteella Pälkäneen saama valtionosuuksien lisäosa vuodelle 2025 oli 16,8 euroa/asukas.

Terveydenedistämisen aktiivisuutta kuvaava TEAviisari on keskeinen mittari kunnassa toteutetun hyvinvointityön seurannassa. Vuonna 2025 Pälkäneen TEAviisarin yhteistulos oli 61, kun koko maan keskiarvo oli 72. Pälkäneen kunnan kuntastrategian toteutumisen yhdeksi mittariksi on asetettu, että TEAviisareiden yhteisarvosana olisi koko maan keskiarvoa parempi vuonna 2030. TEAviisarin eri osa-alueiden tuloksen nostaminen on sekä kuntastrategian että hyvinvointisuunnitelman yhteinen tavoite. Samalla kehitetään hyvinvointityön rakenteita ja toimintatapoja kunnassa.

Hyvinvointisuunnitelmaan valtuustokaudelle 2026–2029 asetut painopisteet keskittyvät terveellisten elintapojen, osallisuuden ja turvallisuuden edistämiseen. Jokaiselle painopisteelle on määritetty tarkemmat tavoitteet, joiden saavuttamiseksi on suunniteltu eri kohderyhmiä huomioivia toimenpiteitä.

JOHDANTO

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 6§) velvoittaa kunnat valmistelemaan hyvinvointikertomuksen kerran valtuustokaudessa sekä raportoimaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain (kuva 1). Pälkäneen kunnan Hyvinvointikertomus 2026–2029 linjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen painopisteet ja tavoitteet Pälkäneellä. Hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Hyvinvointikertomus koostuu nykytilakuvauksen lisäksi valtuustokauden 2021–2025 aikana toteutetun hyvinvointityön arvioinnista. Hyvinvointikertomuksen lopussa esitellään hyvinvoinnin ja turvallisuuden suunnitelmat valtuustokaudelle 2026–2029.

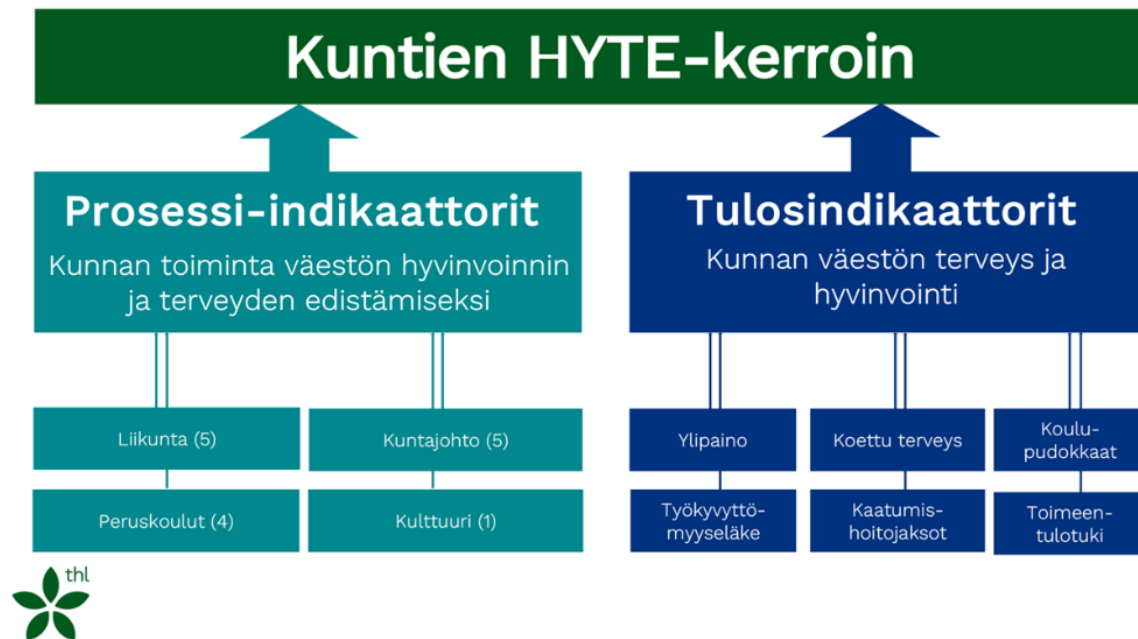
Kuva 1. Hyvinvointikertomus prosessina (THL).

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä sote-palvelut siirtyivät maakunnallisten hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Uudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon painopiste siirrettiin peruspalveluihin ja varhaiseen ongelmien ehkäisyyn, mutta kunnilla säilyy keskeisesti vastuu väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä alueelliset tarpeet ja erityispiirteet huomioiden. Hyvinvoinnin johtaminen Pälkäneen kunnassa on tietoisista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Kunnan laaja tehtäväkenttä takaa monipuolisen alustan, jolla asukkaiden hyvinvointia edistetään luomalla toimivia arjen ratkaisuja ja sujuvan elämän edellytyksiä. Näin mahdollistetaan erilaisista lähtökohdista tuleville ihmisille samanlaiset mahdollisuudet hyvään elämään.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin tuli käyttöön vuoden 2023 alusta. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan (kuva 2). Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella: toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista.

Prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta. Ne liittyvät peruskoulujen toimintaan, liikunnan ja kulttuurin edistämiseen sekä kuntajohdon toimintaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Niillä haetaan vastausta kysymykseen ”Minkälaisista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on”.

Tulosindikaattorit (5 kpl, vuoteen 2023 asti 6 kpl) puolestaan mittaavat muutosta väestössä. Niillä haetaan vastausta kysymykseen ”Minkälaisia muutoksia kunnan asukkaiden terveydessä ja hyvinvoinnissa on tapahtunut viimeisten kahden vuoden aikana”. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta ja tulos skaalataan suhteessa muihin kuntiin. Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet.

Kuva 2. Kuntien HYTE-kerroin (THL).

Hyvinvointikertomuksen laadinnan aikaan käytettävissä ovat HYTE-kertoimen tuoreet tulokset vuodelta 2025. Valtiovarainministeriön vuoden 2025 valtionosuuslaskelmassa Pälkäneen HYTE-kerroin oli edellisvuonna 54 ja Pälkäneelle laskettu asukaskohtainen HYTE-kerroin vuodelle 2025 oli 16,82 €/asukas. Vuoden 2026 ennakkollisissa valtionosuuksien laskentatiedoissa Pälkäneen HYTE-kerroin on 55 ja asukaskohtainen HYTE-kerroin 17,61 €/asukas. ([Valtionosuuslaskelmia - Valtiovarainministeriö.](#))

Pälkäneen kunnan strategiassa hyvinvointi on yksi kolmesta keskeisestä painopistealueesta. Strategia-asiakirjassa hyvinvoinnin kokonaisuus muodostuu kolmesta osatekijästä, jotka ovat 1) Kuntalaisten hyvinvointi, painopisteenä ennaltaehkäisy; 2) Kuntalaisten hyvinvointia tukevien palveluiden kehittäminen eri ikäryhmät huomioiden; 3) Henkilöstön jaksaminen ja hyvinvointi.

Pälkäneellä on vuodesta 2014 toiminut hyvinvointiryhmä, jossa jäsenenä on kattavasti kunnan eri toimialojen edustajia, mutta myös keskeisten sidosryhmien edustajia. Vuodesta 2022 lähtien hyvinvoinnin koordinaatio on ollut sivistystoimen palvelualueella. Hyvinvointiryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja ja hyvinvointityön koordinoinnista käytännössä vastaa hyvinvointikoordinaattori, joka edustaa kuntaa maakunnallisessa hyvinvointikoordinaattoreiden verkostossa. Hyvinvointityön onnistumisen edellytyksenä on poikkihallinnollinen yhteistyö.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2025

Pälkäneen kunnan asukkaiden hyvinvoinnin nykytilan kartoitus on tehty indikaattoritiedon perusteella. Indikaattoritietona on käytetty soveltuvien osien Terveystietojen- ja hyvinvoinninlaitoksen kunnille koostamaa minimietietosisältöä sekä laajempaa indikaattoritietoa muun muassa kouluterveyskyselyn osalta. Nämä indikaattorit on asetettu seurattavaksi myös tulevassa suunnitelmassa. Kaikkia indikaattoritietoja ei avata tässä raportissa, vaan ne löytyvät tämän asiakirjan liitteestä (liite 1). Väestön hyvinvoinnin kehityksen arvioimisessa käytetään tässä osiossa myös indikaattoritietoja, joita ei ole valittu mukaan säännöllisesti seurattavaksi indikaattoriksi, mutta jotka antavat keskeistä tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin nykytilasta.

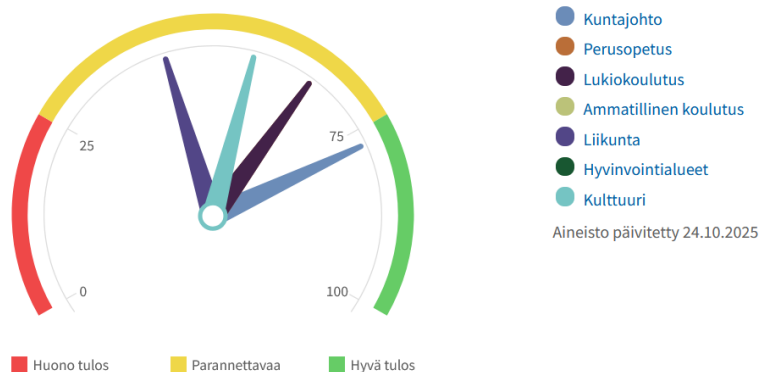
1.1 Indikaattoritiedon osoittama hyvinvointi

Kunnassa toteutettu hyvinvointityö

Keskeinen mittari kunnan hyvinvointityön seuraamisessa on THL:n ylläpitämä TEAviisari. TEAviisari on kunnille, hyvinvointialueille ja kouluille tarkoitettu työväline, joka kuvaa terveydenedistämisen aktiivisuutta eli kunnan ja hyvinvointialueen toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Terveyden edistämisen aktiivisuutta mitataan TEAviisarissa joka toinen vuosi toteutettavalla kyselyllä seuraavilla toimialueilla: perusterveydenhuolto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, kuntajohto ja ikääntyneiden palvelut. TEAviisaria varten kerätyt tiedot pisteytetään toiminnan laadun mukaan. Kuntien terveydenedistämisaktiivisuuden tulokset ilmoitetaan työkalussa pistemäärän 0–100 välillä.

Pälkäneen kunnan kuntastrategian toteutumisen yhdeksi mittariksi on asetettu, että TEAviisareiden yhteisarvosana olisi koko maan keskiarvoa parempi vuonna 2030. Vuonna 2025 kaikkien sektoreiden yhteisarvosana oli 61, koko maan keskiarvon ollessa 72 (kuva 3). Verrattaessa Pälkäneen kunnan TEAviisarin eri sektoreiden tuloksia koko maan keskiarvoon, havaitaan että Pälkäneen saama pistemäärä on hieman heikompi kaikilla muilla sektoreilla paitsi perusopetuksessa, joka on koko maan keskiarvoa vastaavalla tasolla. Suurin piste-ero on liikunnan sektorilla, jossa Pälkäneen pistemäärä oli vuoden 2024 tiedonkeruussa 43, kun koko maan keskiarvo oli 69. Kehitettävää on siis useilla eri osa-alueilla, ja Pälkäneen kunnan hyvinvointityöryhmässä on kiinnitetty huomiota toimenpiteisiin, joilla voidaan nostaa TEA-viisarin pistemäärää ja samalla kehittää kunnassa toteutettavaa hyvinvointityötä.

Kaikki sektorit : Pälkäne 2025

Pisteet	Pälkäne	Koko maa
Kaikki sektorit	61	72
Kuntajohto	77	85
Perusopetus	65	64
Lukiokoulutus	65	69
Ammatillinen koulutus	..	66
Liikunta	43	69
Hyvinvointialueet	..	59
Kulttuuri	56	77

Kuva 3. TEAviisarin kaikkien sektoreiden tulokset Pälkäneellä vuonna 2025 (THL).

Valtuustokauden 2021–2025 aikana TEA-viisareiden pistemäärä on kohentunut erityisesti kuntajohdon ja lukiokoulutuksen osalta (kuva 4). Kulttuurin ja liikunnan kohdalla pistemäärä on laskenut edelliseen tiedonkeruuseen nähden, mutta näillä sektoreilla on panostettu kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan, jonka odotetaan näkyvän korkeampina pistemäärinä tulevissa tiedonkeruissa.

Pisteet	2025	2024	2023	2022	2021
Kaikki sektorit	61	62	65	60	60
Kuntajohto	77	..	72	..	52
Perusopetus	..	..	65	..	67
Lukiokoulutus	..	65	..	50	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..
Liikunta	..	43	..	56	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..
Kulttuuri	56	..	66	..	49

Kuva 4. TEA-viisarin kaikkien sektoreiden tulokset vuosina 2021–2025 (THL).

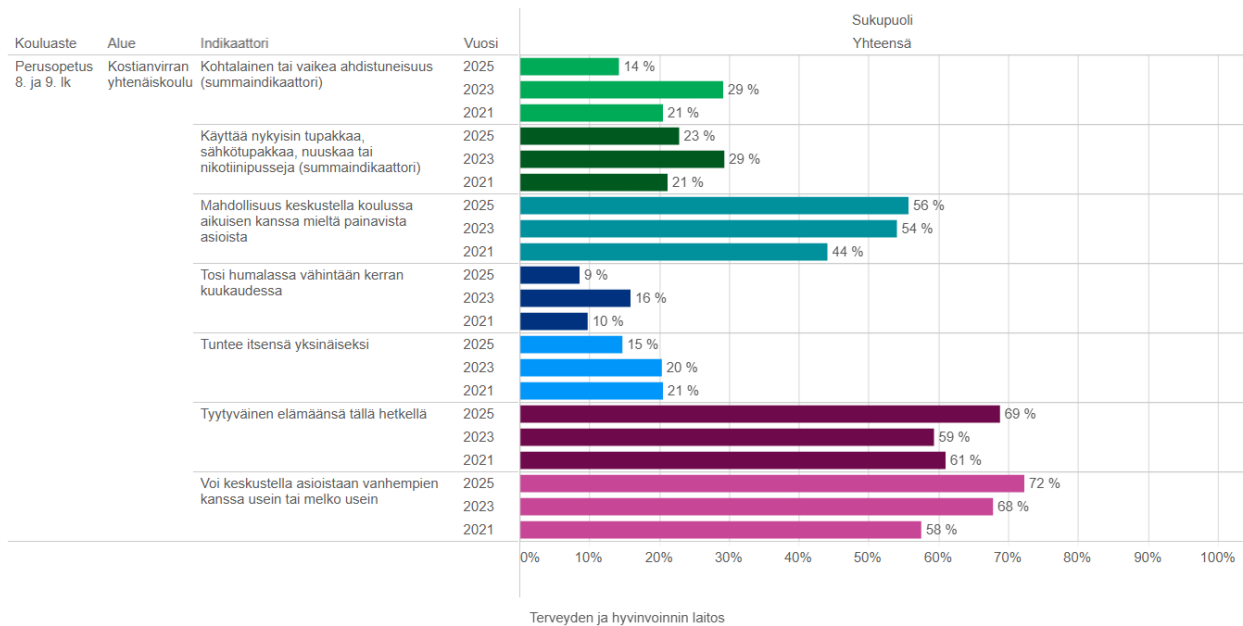
Valtuustokauden 2021–2025 aikana toteutettujen kuntalaiskyselyjen perusteella pälkäneläiset ovat varsin tyytyväisiä kunnan palveluihin. Vuoden 2024 kuntalaiskyselyssä parhaan arvosanan sai kirjastopalvelut keskiarvolla 4,1 (asteikko 1–5). Yli 3,5 keskiarvoin nousivat myös varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus, kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut sekä retkeily ja virkistys. Heikoimman arvosanan vastaajat antoivat joukkoliikenteelle (keskiarvo 2,0).

Lapset ja nuoret

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittymistä seurataan säännöllisesti kouluterveyskyselyn avulla. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja se tuottaa seurantatietoa lasten ja nuorten kokemuksista terveydestä, hyvinvoinnista, koulunkäynnistä ja opiskelusta sekä elintavoista. Valtuustokauden 2021–2025 aikana kouluterveyskysely on toteutettu kolme kertaa; vuosina 2021, 2023 ja 2025. Valtuustokauden alkaessa tuloksiin heijastui koronapandemian aiheuttamat poikkeusolosuhteet, jotka vaikuttivat monen lapsen ja nuoren koulunkäyntiin, harrastuksiin ja sosiaalisiin yhteyksiin.

Vuosien 2021 ja 2023 Kouluterveyskyselyissä yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista joka viides ilmoitti kokevansa yksinäisyyttä (kuvio 1). Vuoden 2025 kyselyssä itsensä yksinäiseksi koki 15 % yläkoululaisista, joten suunta on alenemaan päin, joskin lukema on edelleen liian korkea. Vuoden 2023 kyselyssä kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien yläkoululaisten osuus oli noussut huolestuttavan korkeaksi (29 %), mutta vuoden 2025 kyselyssä lukema oli laskenut 14 %:iin. Myös alkoholin ja nikotiinituotteiden käytössä havaittiin vuonna 2023 selvää nousua edelliskyselyyn nähden, mutta tuoreimmassa vuoden 2025 kyselyssä päihteiden käyttö oli kääntynyt laskuun. Tyytyväisyys elämään oli noussut vuonna 2025 (69 %) verrattaessa vuoteen 2023 (59 %). Lisäksi myönteisenä kehityksenä valtuustokauden aikana havaitaan, että yläkoululaisten keskusteluyhteys on parantunut niin omien vanhempien kuin koulun aikuistenkin kanssa.

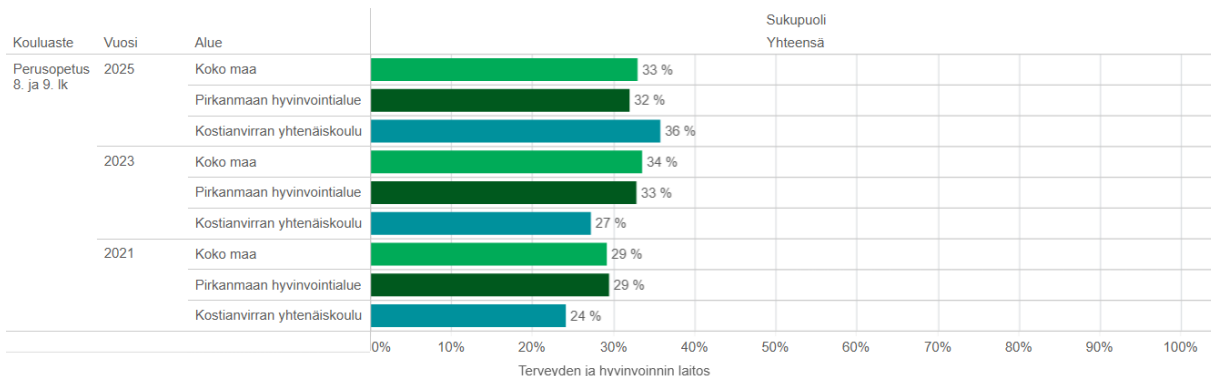
Kostianvirran yhtenäiskoulu

Kuvio 1. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden kouluterveyskyselyn tuloksia vuosilta 2021–2025.

Koulukiusaamista oli yläkoululaisten keskuudessa Pirkanmaata ja muuta maata selvästi vähemmän vuosina 2021 ja 2023, mutta vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä koulukiusaamista esiintyi yleisemmin kuin Pirkanmaalla tai koko maassa keskimäärin (kuvio 2).

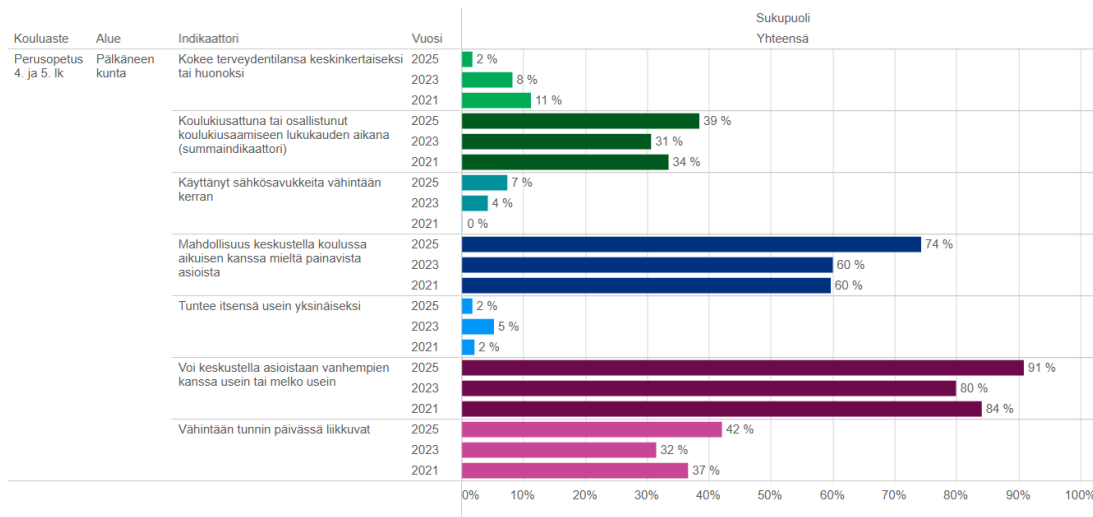
Koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana (summaindikaattori), %

Kuvio 2. Koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista.

Alakoululaisten osalta valtuustokauden 2021–2025 tuloksissa on havaittavissa samansuuntaista myönteistä kehitystä, kuin yläkouluikäisten kohdalla (kuvio 3). Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien 4. ja 5. luokkalaisten osuus on vähentynyt vuoden 2021 tasosta (11 %) selvästi ollen vuonna 2025 vain 2 %. Tuoreimmassa vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä keskusteluyhteydet sekä vanhempien että koulun aikuisen kanssa ovat kohentuneet ja itsensä yksinäiseksi kokevien osuus vähentynyt vuoden 2023 kouluterveyskyselyyn nähden. Positiivista kehitystä ilmenee myös liikunnan kohdalla, sillä vuoden 2025 kyselyssä vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4. ja 5. luokkalaisten osuus on kasvanut 42 %:iin. Huolestuttavana kehityksenä myös alakoululaisten kohdalla havaitaan, että uusimmassa kouluterveyskyselyssä koulukiusaaminen on yleistynyt. Huolestuttavana ilmiönä näyttäytyy lisäksi alakouluikäisten sähkö tupakkakokeilut.

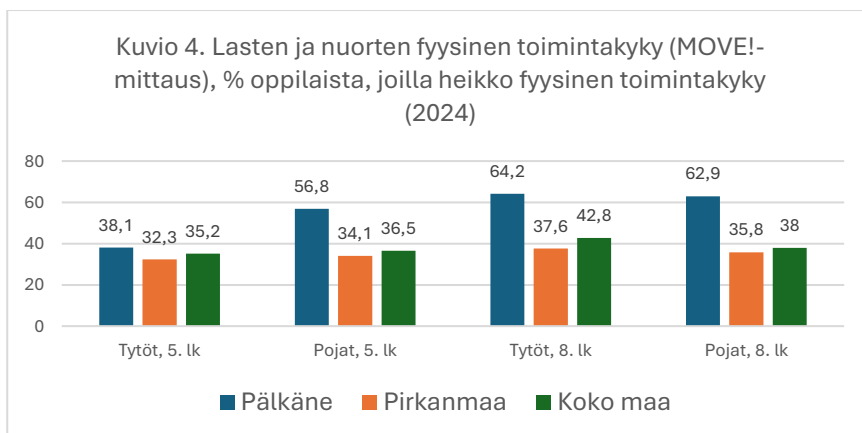
Pälkäneen kunta

Kuvio 3. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaiden kouluterveyskyselyn tuloksia vuosilta 2021–2025.

Myös lukiolaisten kohdalla ilmeni vuonna 2023 selvästi parantuneet mahdollisuudet keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (67 %) verrattuna edelliskyselyn tasoon (50 %), ja keskusteluyhteys omien vanhempien kanssa säilyi hyvällä tasolla (64 %). Vuonna 2023 Pälkäneen lukion opiskelijoista 74 % ilmoitti olevansa tyytyväinen elämäänsä, kun koko maan keskiarvo oli 67 %. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokevien lukiolaisten osuus oli kuitenkin kasvanut vuodesta 2021 (14 %) selvästi ollen 23 % vuonna 2023. Vuoden 2025 kyselyyn vastanneiden lukiolaisten määrä oli pieni (n = 30), joten luotettavaa vertailua tuoreimpiin tuloksiin ei voida lukiolaisten osalta tehdä.

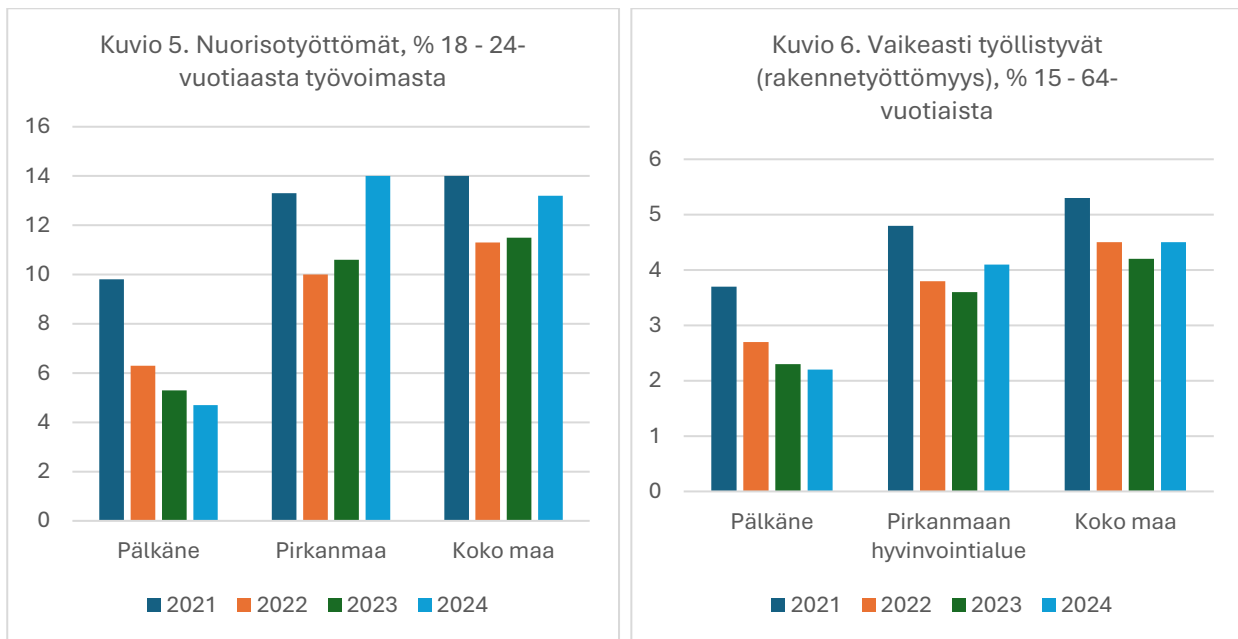
Perusopetusikäisten lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä seurataan säännöllisesti Move!-mittauksilla. Move! on valtakunnallinen mittaus- ja palautejärjestelmä, jonka tavoitteena on seurata ja tukea oppilaiden fyysistä toimintakykyä. Move!-mittaukset toteutetaan osana koulun liikuntakasvatusta kaikille 5. ja 8. vuosiluokan oppilaille vuosittain. Vuoden 2024 Move!-mittausten tulosten mukaan huolestuttavan suurella osalla Pälkäneen peruskouluikäisistä oppilaista on heikko fyysinen toimintakyky (kuvio 5). Kaikki Move!-mittauksen neljä eri osa-aluetta (kestävyyskunto, lihaskunto, liikkuvuus ja motoriset taidot) huomioiva yhteistulos osoittaa, että 8. luokan pojista 62,9 %:lla ja tytöistä 64,2 %:lla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. 5. luokkalaisten poikien kohdalla vastaava osuus on 56,8 % ja tytöillä 38,1 %. Erityisesti 8. luokkalaisten tyttöjen ja poikien sekä 5. luokkalaisten poikien saama tulos on selvästi heikompi, kuin Pirkanmaalla ja koko maassa keskimäärin. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että pienen otannan vuoksi Pälkäneen tuloksissa on melko paljon vuosikohtaista vaihtelua.

Pälkäneellä lasten ja nuorten on mahdollista osallistua taiteen perusopetukseen. Vuonna 2024 kuvataide- ja käsityökoulu Emilin Pälkäneen toimipisteessä oli 64 taiteen perusopetukseen osallistuvaa alle 18-vuotiasta lasta ja musiikki- ja tanssiopetukseen osallistui Pälkäneellä 54 lasta.

Työikäiset

Pälkäneellä työttömien osuus on koko valtuustokauden 2021–2025 ajan ollut selvästi alhaisempi, kuin Pirkanmaan ja koko maan tasolla. Vuonna 2024 Pälkäneellä työttömiä oli 6,6 % työvoimasta, kun Pirkanmaalla työttömyysaste oli 10,9 % ja koko maassa 10,8 %. Indikaattoritietojen mukaan ilonaiheena Pälkäneellä on viime vuosien ajan ollut selvästi koko maan tasoa alhaisempi nuorisotyöttömyys, joka oli vuonna 2024 4,7 % (koko maassa 13,2 %). Myös vaikeasti työllistyvien määrä oli vuonna 2024 Pälkäneellä varsin alhainen (2,2 %) verrattuna koko maassa 4,5 %).

Sairastavuusindeksit kuvaavat sairastavuuden määrää kunnassa suhteessa koko maan tasoon. Viimeisin tieto koko maan sairastavuuden tasosta saa arvon 100, ja kuntien sairastavuuden määrää tarkastellaan suhteessa tähän lukemaan. Pälkäneellä ikävakioitu eri sairausryhmät huomioiva sairastavuusindeksi oli vuonna 2024 hieman alle koko maan tason (99,5), mutta erityisesti diabeteksen (114) sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien (112,2) yleisyys on selvästi muuta maata korkeammalla tasolla.

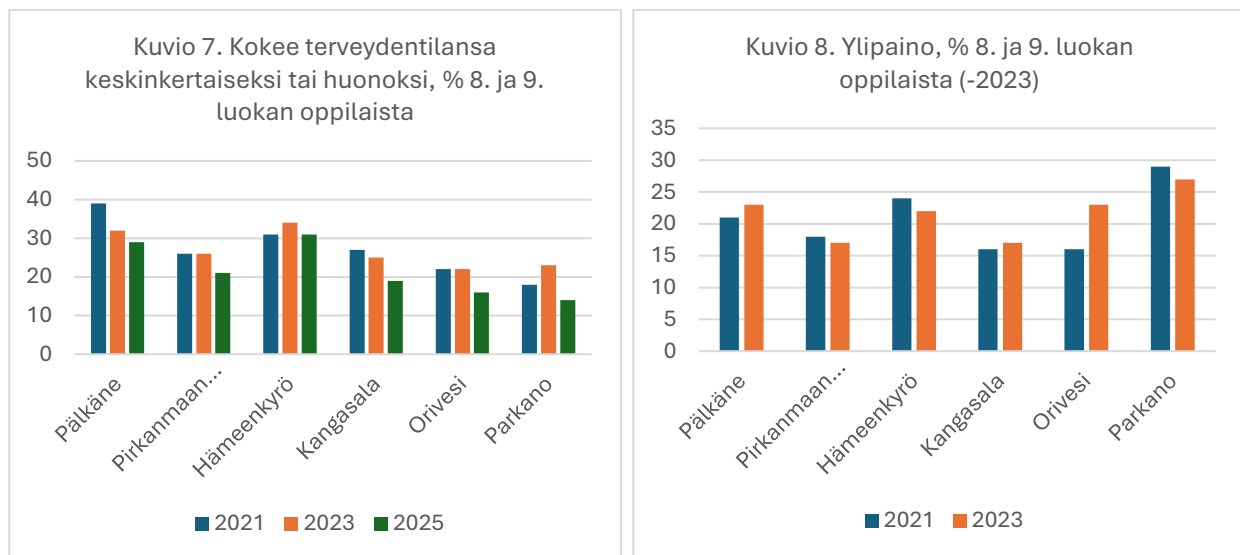
Ikääntyneet

Vuoden 2024 väestötietojen mukaan Pälkäneen kunnan asukkaista 31,5 % oli yli 64-vuotiaita. 75 vuotta täyttäneistä yksinasuvia on 43 %, mikä on hieman vähemmän kuin koko maan ja Pirkanmaan tasolla keskimäärin. Ikääntyneiden hyvinvointi-indikaattoreista on saatavilla varsin vähän kuntakohtaista hyvinvointitietoa. Pirkanmaan hyvinvointialueen tietojen mukaan vuonna 2024 erittäin heikko osallisuuden kokemus oli vuonna 11,2 %:lla 65 vuotta täyttäneistä, joka on hieman enemmän kuin koko maassa (8,2 %). Osallisuuden kokemuksen heikentymistä oli tullut myös vuonna 2022 toteutettuun kyselyyn nähden, jolloin lukema oli 8,9 %. Myös turvattomuuden ja yksinäisyyden kokemukset pirkanmaalaisilla 65 vuotta täyttäneillä ovat yleistyneet. Itsensä yksinäiseksi koki 10,1 % pirkanmaalaisista ikääntyneistä. Riskirajat ylittävää alkoholin käyttöä ilmeni peräti 40 %:lla Pirkanmaan yli 65-vuotiaista. Tulosten voidaan olettaa olevan samansuuntaisia myös Pälkäneellä.

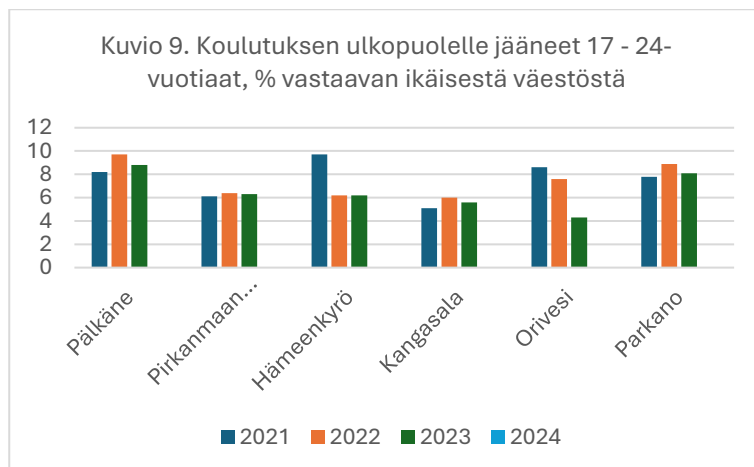
1.2 Tulosindikaattoreiden tarkastelu suhteessa vertailukuntiin

Tässä osiossa tarkastellaan tulosindikaattoreina olevia indikaattoreita, jotka vaikuttavat kunnan HYTE-kertoimeen. HYTE-kertoimen määrittämisessä käytetään tulosindikaattoreiden skaalattua lukemaa, jossa lasketaan jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kahden viimeisimmän vuoden erotus ja tapahtunutta muutosta verrataan kaikkien kuntien tulokseen. Kuntakohtaiset pistemäärät skaalataan kaikkien kuntien pienimmän ja suurimman erotuksen perusteella. Tässä osiossa tarkastellaan tulosindikaattoreiden alkuperäisiä lukemia, sillä ne kuvaavat indikaattorin todellista tilaa kunnassa. Tulosindikaattoreita vertaillaan aiemman hyvinvointikertomuksen tapaan vertailukuntien kanssa, jotka ovat Kangasala, Orivesi, Hämeenkyrö, Parkano, sekä Pirkkanmaa.

Kouluterveyskyselyn perusteella terveydentilansa keskikertaiseksi tai huonoksi kokevien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on vähentynyt edellisvuosiin nähden, mutta lukema on selvästi suurempi useimpiin vertailukuntiin nähden (kuvio 7). Yläkouluikäisten ylipainoisuudessa oli tapahtunut vuonna 2023 kasvua vuoden 2021 kyselyyn nähden ja ylipainoisten osuus oli Pirkkanmaan keskiarvoa suurempi (kuvio 8). Kyseistä indikaattoria ei ole enää päivitetty vuoden 2023 jälkeen, jonka vuoksi se poistuu tulosindikaattoreiden joukosta.

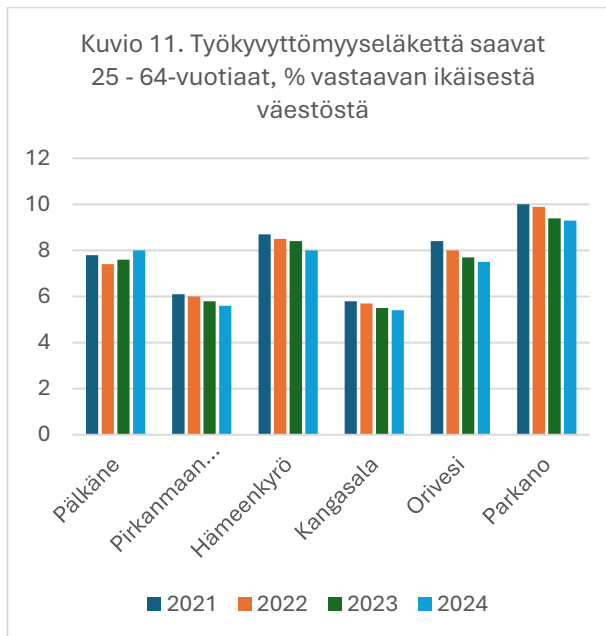
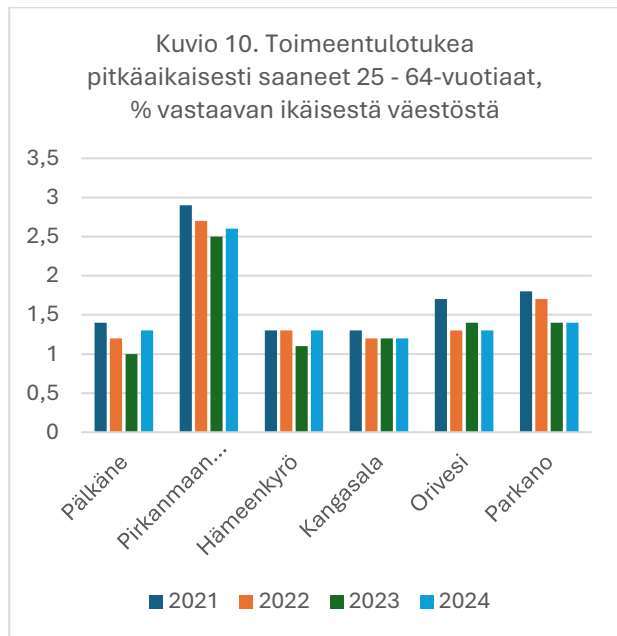

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2024 Pälkäneellä vertailujoukon suurin (8,8 %), vaikka laskua oli tapahtunut vuoteen 2022 (9,7 %) nähden (kuvio 9). Pirkkanmaalla koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aikuisten osuus oli keskimäärin 6,3 %.

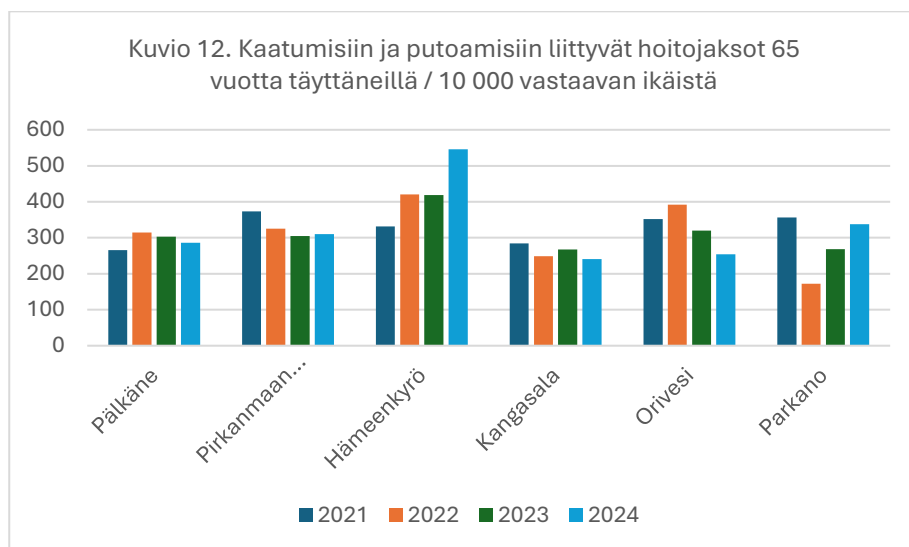

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden työikäisten osuus oli Pälkäneellä 1,3 % vuonna 2024, joka on selvästi vähemmän, kuin Pirkanmaalla keskimäärin (2,6 %) (kuvio 10). Vertailukuntien lukema kyseisen indikaattorin osalta oli vuonna 2024 vastaavalla tasolla, kuin Pälkäneellä.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden osuus on viime vuosien aikana hienoisesti kasvanut, ollen 8 % vuonna 2024 (kuvio 11). Tulos asettuu pienempien vertailukuntien joukossa kesikastiin, mutta on selvästi enemmän kuin Kangasalla (5,4 %) ja Pirkanmaalla (5,6 %).

Pälkäneellä ikääntyneiden kaatumistapaturmat ovat viime vuosien aikana hieman vähentyneet (kuvio 12). Vuonna 2024 pälkäneläisten 65 vuotta täyttäneiden osalta tilastoitiin 286 kaatumisiin ja putoamisiin liittyvää hoitojaksoa 10 000 vastaavan ikäiseen suhteutettuna. Pirkanmaalla vastaava lukema oli 310 hoitojaksoa.

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Painopiste 1) Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

Tavoite 1: Lisätään lasten, nuorten ja perheiden ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia

Toteutuneet toimenpiteet:

- Koululaisille toteutettiin aamupalakampanja, jossa kouluilla järjestettiin aamupaloja resurssien mukaan.
- Ruokailu ja ravitsemus on otettu esille vanhempainilloissa. 1. ja 7. luokan oppilaiden vanhemmat pääsevät syömään kouluruokaa vanhempainillan yhteydessä, jolloin vanhemmat voivat tutustua tiloihin ja maistaa kouluruokaa.
- Kouluruokailussa on päivittäin pääruokavaihtoehtona kasvisruoka.
- Kunnan nettisivuilla on nähtävillä kiertävä kuuden viikon ruokalista sekä ruokalistajulkaisut, joista on katsottavissa aina kaksi viikkoa kerrallaan ruokalistalla olevien ruokien ainesosia, allergeeneja sekä ravintosisältötietoja.
- Kunnan kouluille on hankittu ruokahävikin määrää mittaava HävikkiValvoja-vaaka. Käytössä on yksi vaaka, joka kiertää lukuvuoden aikana kaikissa kouluissa.
- Kostiakeskuksen kanssa on käynnistetty yhteistyö hävikkiruuan vähentämiseksi siten, että Kostiakeskus jakaa ylijäänyttä ruokaa ruoka-apuna.
- Ruokapalveluissa alettiin vuodesta 2023 alkaen toteuttamaan vuosittaista asiakastytyväisyyskyselyä kouluilla ja varhaiskasvatuksessa.

Arvio toteutumisesta: Lasten ja nuorten ruokatottumuksia ja elintapatietoisuutta on pyritty parantamaan koululaisille suunnatulla aamupalakampanjalla. Kouluterveyskyselyn perusteella aamupalan syöminen on yleistynyt sekä alakoulu- että yläkouluikäisillä. Viimeisimmässä kouluterveyskyselyssä 4. ja 5. luokan oppilasta 76 % ilmoitti syövänsä aamupalan joka arki-aamu, kun vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä lukema oli 62 %. Kostiavirran yhtenäiskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden kohdalla aamupalan säännöllisesti syövien osuus oli 55 %, joka oli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2021 (50 %).

Kasvisruokavaihtoehtoja tarjoamalla edistetään kasvisruokien syömistä sekä osallistumista kouluruokailuun. Vapaasti valittava kasvisruokavaihtoehto totuttaa oppilaita kasvispainotteiseen syömiseen, mikä tukee sekä terveyttä että ympäristövastuullista syömistä.

Ruokahävikin määrästä ei ole saatavilla tarkkaa seurantatietoa. HävikkiValvoja-vaaka kiertää lukuvuoden aikana kaikilla kunnan kouluilla, joten kattavaa seurantaa ei ole vielä pystytty toteuttamaan. Kostiakeskuksen kanssa tehtävä yhteistyö on vähentänyt hävikkiruuan määrää merkittävästi, sillä kouluilta ylijäänyt ruoka on tarjottu yhteisöruokailuna Kostiakeskuksessa asioiville.

Ruokapalveluiden asiakastytyväisyyskysely toteutettiin vuosina 2023 ja 2024 erikseen varhaiskasvatukselle sekä esi- ja perusopetukselle. Kyselyn avulla kartoitettiin lasten, oppilaiden sekä henkilökunnan ruokailuun osallistumista, ruokamieltymyksiä, kokemuksia ruoan mausta, laadusta ja ruokailutilan viihtyvyydestä sekä selvitettiin syitä ruokailun väliin jättämiselle. Kyselyllä kerättiin myös tietoa siitä, koetaanko ruokailuaika riittäväksi ja ehtiikö oppilas hakea tarvittaessa ruokaa lisää, sillä tila- ja aikatauluhaasteiden vuoksi kouluruokailuissa ei toteudu suositusten mukainen 30 minuutin ruokailuaika. Vuonna 2024 esi- ja perusopetuksessa saatiin 189 vastausta ja varhaiskasvatuksessa saatiin 30 aikuisen avulla kirjattua, useamman lapsen mielipidettä edustavaa vastausta. Ruokapalveluissa vastauksia hyödynnetään ruokailun kehittämiseksi edelleen.

Tavoite 2: Parannetaan ikäihmisten toimintakykyä

Toteutuneet toimenpiteet:

- Onkkaalaan ja Luopioisiin rakennettiin esteettömät ulkoilureitit, joiden varrella on penkkejä levähdystä varten. Reitit ovat kuntalaisten käytössä omatoimista liikkumista varten.
- Elokuussa 2023 työnsä aloitti terveystoimintakoordinaattori, jonka tehtävänä on ikäihmisten liikkumisen lisääminen monipuolisesti. Toiminnan kehittämiseksi vuodelle 2024 haettiin AVI:n hankerahoitusta, jolla mahdollistettiin terveystoimintakoordinaattorin kokoaikainen työpanos. Terveystoimintakoordinaattori on järjestänyt kyläjumppatoimintaa, luonto- ja uimahalliretkiä sekä kävelytreffejä.
- Syksyllä 2023 hankittiin liukuesteet kenkiin kaikille halukkaille 65 vuotta täyttäneille.
- Ikäihmisille käynnistettiin syksyllä 2024 viikoittainen avoin ja maksuton kuntosalivuoro sekä Kostia-areenan että Luopioisten kuntosaleilla.
- Järjestöjen varaamista ikäihmisten omatoimiryhmien kuntosalivuoroista ei peritty enää maksua syksystä 2024 alkaen.
- Valkeakoskiopiston liikuntakurssit ovat olleet maksuttomia kaikille 65 vuotta täyttäneille lukukausina 2023–2024, 2024–2025 sekä 2025–2026.
- Ikääntyneille on järjestetty kevätkonsertti vuosina 2023, 2024 ja 2025, ja lisäksi pienimuotoisempia musiikki- ja kulttuuritapahtumia.
- Vuonna 2024 alettiin tarjoamaan myös yhteisömuusikon palveluita ikäihmisten kulttuurisen hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- Pirha lakkautti ikääntyneiden toimintakykyä ylläpitävät liikuntaryhmät, joiden tilalla aloitettiin fysioterapeutin ohjaamat kuntosaliryhmät heikon toimintakyvyn omaaville iäkkäille.

Arvio toteutumisesta: Esteettömät luontoreitit sekä Onkkaalassa että Luopioisissa ovat valmistuneet ja otettu käyttöön. Reittien varrella on penkkejä levähdystä varten ja Pakanrannan reitin päässä on katselulava maisemien ihailua varten. Esteettömät luontoreitit parantavat erityisesti ikäihmisten ja liikuntaesteisten mahdollisuuksia oman toimintakyvyn ylläpitämiseen ja luonnon hyvinvointivaikutuksista nauttimiseen.

Ikäihmisten liikuntatoiminta eri puolilla kuntaa on lisääntynyt terveystoimintakoordinaattorin käynnistämien liikuntaryhmien ja -tapahtumien myötä. Liikuntatuokiot edistävät ikääntyneiden liikunnallista elämäntapaa ja kannustavat harrastamaan säännöllisesti liikuntaa sekä ryhmämuotoisesti että omatoimisesti. Kyläjumppa-mallissa Pälkäneen eri kylissä on perustettu jumpparyhmiä, joissa alueen iäkkäät kokoontuvat sopivaan tilaan kylällä ja jumppaavat yhdessä annettujen ohjeiden mukaisesti. Vuoden 2024 aikana Kyläjumppa-ryhmä toimi säännöllisesti neljässä kylässä eri puolilla Pälkänettä. Ulkoiluystävä-toimintaa varten järjestettiin koulutus, johon osallistui kymmenen vapaaehtoista. Koulutuksen jälkeen vapaaehtoiset ryhtyivät ulkoilukavereiksi apua ja tukea tarvitseville iäkkäille. Kävelytreffit ovat talvikaudella tarjolla oleva liikuntavuoro Kostia-areenalla, jossa ikääntyneet voivat kävellä turvallisesti liikuntasalissa, tehdä voima- ja tasapainoharjoitteita sekä kokeilla vaihtuvia liikuntalajeja oman kunnon mukaan. Kävelytreffejä on toteutettu talvikaudesta 2023–2024 alkaen ja ne ovat osoittautuneet erittäin suosituksi. Avoimet ja maksuttomat kuntosalivuorot Kostia-areenalla ja Luopioisten liikuntahallissa ovat myös lisänneet mahdollisuuksia omatoimiseen kuntoiluun. Uimahalli- ja luontoretket ovat tarjonneet iäkkäille matalan kynnyksen virkistystoimintaa, ja innostavat osallistumaan myös muuhun ohjattuun ja omatoimiseen liikuntaan.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä on vähentynyt viimeisen kahden vuoden aikana, mikä voi olla seurausta lisääntyneestä liikuntatarjonnasta sekä liukuesteiden käytöstä.

Tavoite 3: Edistetään kuntalaisten mielenterveyttä ja yksilön resilienssiä

Toteutuneet toimenpiteet:

- Lukuvuoden 2023–24 alussa 4.- ja 7.-luokkalaisten opetusohjelmaan tuli hyvinvointitaidot-oppimiskokonaisuus, joka sisällytettiin opetusohjelmaan myös lukuvuonna 2024–2025.
- Esteettömät ulkoilureitit Onkkaalassa ja Luopioisissa on otettu käyttöön.
- Syksyllä 2024 käynnistyi ESR+-rahoitteinen Oiva Pälkäne -hanke, jonka tavoitteena kehittää työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevien 18–64-vuotiaiden pälkäneläisten osallisuutta ja aktiivisuutta.

Arvio toteutumisesta: Pälkäneen opetusohjelmaan on sisällytetty hyvinvointitaidot-oppimiskokonaisuus 4.- ja 7.-luokkalaisille lukuvuoden 2023–2024 alusta alkaen. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyssä ahdistuneisuus oli vähentynyt ja tyytyväisyys elämään lisääntynyt yläkouluikäisten kohdalla. Kostianvirran koulun 8. ja 9. luokkalaisten oppilaiden kokemana kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus oli vuoden 2025 kyselyssä 14 %, joka oli selvästi vähemmän, kuin edellisessä kyselyssä vuonna 2023 (29 %). Tyytyväisyys elämään kohentui 8. ja 9. luokkalaisten kohdalla 59 %:sta 69 %:iin. Pälkäneen kunnan 4. ja 5. luokkalaisista 2 % koki vuoden 2025 kyselyn perusteella terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, kun edellisessä kyselyssä lukema oli 8 %. Alakouluikäisten tyytyväisyys elämään oli uusimmassa kouluterveyskyselyssä 90 %, joka oli viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä (85 %).

Esteettömät ulkoilureitit Onkkaalassa ja Luopioisissa mahdollistavat saavutettavan luontoliikuntakohteen, jossa kaikki kuntalaiset voivat ulkoilla ja nauttia luonnon hyvinvointivaikutuksista. Onkkaalan Pakanrannan esteetön rantareitti ja uimaranta keräsivät kiitosta vuoden 2024 kuntalaiskyselyssä.

Oiva Pälkäne -hanke on tavoittanut suunnitellusti työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevia asiakkaita ja tarjonnut monipuolisia mahdollisuuksia osallistua erilaisiin osallisuutta tukeviin ryhmiin ja yksilöohjaukseen.

Painopiste 2) Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoite 1: Edistetään sosiaalista osallisuutta

Toteutuneet toimenpiteet:

- Syksyllä 2024 käynnistyi ESR+-rahoitteinen Oiva Pälkäne -hanke, jonka tavoitteena kehittää työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevien 18–64-vuotiaiden pälkäneläisten osallisuutta ja aktiivisuutta ryhmätoiminnan ja yksilöohjauksen keinoin.
- Kostiakeskuksen tiloissa aloitti syksyllä 2024 yhteisöneuvontapalvelu, joka tarjoaa viikoittain matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa erilaisten arjen asioiden hoitamisessa.
- Ikäihmisille ja mahdollisuuksien mukaan myös muille tukea tarvitseville tarjotaan virkistystoimintaa vapaaehtoistoimintaan perustuvien kulttuurikaveri-, Ulkoiluystävä-, lukuystävä- ja lauluystävä-toimintamallien kautta.
- Syksyllä 2024 aloitettiin monialainen yhteistyö kaikkien kuntalaisten lukutaitoa ja lukijuutta edistävän Lukupolku-toimintamallin kehittämiseksi.
- Yhteisöllisen oppilashuollon resurssiin saatiin merkittäviä lisäyksiä, kun vuonna 2022 työnsä aloitti kouluvalmentaja ja vuonna 2023 koulunuorisotyöntekijä.
- Syksyn 2023 aikana kuntalaisia ja järjestöjä osallistettiin laajasti joukkoliikenne- ja kulttuurikyselyjen muodossa.

Arvio toteutumisesta: Syksyllä 2024 käynnistynyt Oiva Pälkäne -hanke on toteutunut suunnitellusti. Hanke on saavuttanut tavoitteensa yksilöohjauksessa olevien asiakkaiden osalta ja edistänyt useiden asiakkaiden etenemistä kohti työelämää ja koulutusta. Asiakkaat ovat löytäneet hankkeen tarjoamat monipuoliset mahdollisuudet osallistua erilaisiin osallisuutta tukeviin ryhmiin ja tuoda äänensä kuuluviin toimintojen kehittämisessä. Lisäksi hanke on kehittänyt Pälkäneellä tehtävää yhteisötyötä yhteistyössä kunnan, seurakunnan, Pirkanmaan hyvinvointialueen sekä paikallisten yhdistysten kanssa. Kostiakeskuksen tiloissa toteutettava yhteisöneuvontapalvelu on kaikille avoin ja maksuton palvelu, joka toteutetaan Pirhan sekä Pälkäneen kunnan ja seurakunnan yhteistyönä.

Vapaaehtoistoimintaan perustuvat ystävätoiminnot ovat käynnistyneet ja mahdollistaan useille ikääntyneille säännöllistä virkistystoimintaa ulkoilun ja yhteislaulujen parissa. Vuoden 2025 aikana on lisäksi käynnistetty kulttuurikaveri- ja lukuystävä-toimintaa kulttuurin saavutettavuuden sekä osallisuuden edistämiseksi. Lukupolku-toimintamallin tavoitteena on luoda edellytyksiä lukijuuden kehittymiselle ja erityisesti monilukutaidolle sosiaalisen osallisuuden perustana.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona, joka seuraa, arvioi ja kehittää koulu- ja esiopetusyhteisön sekä oppilasryhmien hyvinvointia. Yhteisöllinen opiskeluhoito määrittää lukuvuosittain teeman, johon hyvinvointityössä erityisesti panostetaan. Valtuustokauden 2021–2025 aikana teemoina on ollut mielen hyvinvoinnin, liikunnan ja viimeisimpänä ryhmäytymisen edistäminen. Yhteisöllisen oppilashuollon toiminnan suunnitteluun osallistetaan myös koululaisia ja heidän huoltajiaan.

Tavoite 2: Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä

Toteutuneet toimenpiteet:

- Keväällä 2024 valmistui Pälkäneen kunnan kulttuurisuunnitelma vuosille 2024–2030, joka laadittiin yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.
- Kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia edistettiin toteuttamalla osallistavan budjetointi vuosina 2024 ja 2025. Osallistava budjetointi on toimintatapa, jossa määrärahan käyttökohteet päätetään kuntalaisten ehdotusten ja kuntalaisäänestyksen perusteella.
- Hyvinvointityöryhmä totesi kokouksessaan, että osallisuuteen ja yhteiskehittämiseen liittyvät menetelmät ja toimintatavat ovat varsin vahvasti toiminnan rakenteissa kunnan eri sektoreilla, joten erillistä osallisuusohjelmaa ei laadittu.

Arvio toteutumisesta: Kuntalaisten tyytyväisyyttä kulttuuripalveluihin selvitettiin vuonna 2024 Kulttuurikyselyllä, joka on tarkoitus toteuttaa joka toinen vuosi. Vuoden 2024 kyselyyn vastasi 277 kuntalaista. Kulttuurikyselyn vastaukset sekä kolmannen sektorin toimijoiden näkemykset huomioitiin kulttuurisuunnitelman laadinnassa. Kulttuurisuunnitelma 2024–2030 on valmis ja otettu käyttöön. Suunnitelma ohjaa toimijoita kulttuuritoiminnan pitkäjänteisessä ja kestävässä kehittämisessä.

Osallistava budjetointi toteutettiin vuosina 2024 ja 2025. Kuntalaiset saivat esittää ehdotuksia määrärahan (10 000 euroa) käyttökohteiksi. Kunnan luottamushenkilöistä ja viranhaltijoista muodostettu työryhmän hyväksymistä ehdotuksista toteutettiin kuntalaisäänestys, jonka voittaneeseen kohteeseen budjetti käytettiin. Vuonna 2024 päätettiin toteuttaa toripaviljonki Luopioisiin ja vuoden 2025 äänestyksen voitti puujunapatio ja minigolfrata Luopioisiin.

Osallisuusohjelman laatimisesta päätettiin luopua, sillä valmistelutyötä tehdessä havaittiin, että osallisuuden edistäminen on jo vahvasti mukana kunnan perustoiminnassa ja suunnitelmissa.

Painopiste 3) Turvallinen elinympäristö

Tavoite 1: Vähennetään lapsiperheiden eriarvoisuutta

Toteutuneet toimenpiteet:

- Lukuresepti-toimintamalli on otettu käyttöön yhteistyössä neuvolan kanssa.
- Harrastamisen Suomen malli oli käytössä lukuvuosina 2022–2023, 2023–2024 ja 2024–2025
- Järjestöavustusten jakokriteeriksi kirjattiin kohtuulliset osallistumismaksut
- Liikuntapalveluissa käynnistettiin syksyllä 2024 yhteistyössä MLL:n ja Luja-Lukon kanssa Perhesähly, joka on 3–5-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen tarkoitettu yhteinen liikuntatunti.

Toteutumisen arviointi: Lukureseptejä jaettiin neuvolaan annettavaksi 1–6-vuotiaille lapsille tarkoituksena kannustaa lapsia ja heidän perheitään lukemaan. Lukureseptejä oli kevääseen 2024 mennessä jaettu noin 60 kappaletta ikävuotta kohden eli yhteensä 360 lukureseptiä. Lukureseptin saaneet perheet ovat käyneet kirjastossa lainaamassa lastenkirjoja. Myös kirjastosta jaettava ilmaiskirja lapsille on ollut suosittu lapsiperheiden keskuudessa.

Harrastamisen Suomen malli -kerhotoiminta oli toiminnassa kolmen lukuvuoden ajan vuosina 2022–2025, jolloin käynnissä oli enimmillään 16 kerhoa. Kaikilla Pälkäneen kouluilla järjestettiin kerhotoimintaa oppilaiden toiveiden mukaisista aihepiireistä.

Liikuntapalveluiden, MLL:n ja Luja-Lukon yhteistyönä järjestetty osoittautui suosituksi perheiden liikuntatapahtumaksi. Perhesähly tulee jatkumaan myös vuonna 2025 tarjoten lapsiperheille edullisen, matalan kynnyksen harrastemuodon jatkossakin.

Tavoite 2: Edistetään lähiympäristön kehittämistä esteettömiksi ja turallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi

Toteutuneet toimenpiteet:

- Onkkaalantien perusparannus vuoden 2023 aikana.
- Luopioisten Keskitien perusparannus vuoden 2024 aikana.
- Omatoimisen liikunnan fasiliteetteja parannettiin rakentamalla kuntoportaat Syrjänharjulle, esteettömät luontoreitit Onkkaalaan ja Luopioisiin sekä uusimalla Luopioisten koulun lähiliikuntapaikan kenttäpinnoite.
- Onkkaalan urheilukentän suunnitelmat valmistuivat, mutta toteutus siirtynee investointien rytmitysten vuoksi vuodelle 2027 tai 2028.

Arvio toteutumisesta: Onkkaalantien ja Luopioisten Keskitien perusparannukset toteutettiin suunnitelmien mukaisesti ja ne toivat merkittäviä parannuksia alueiden esteettömyyteen, turvallisuuteen ja viihtyvyyteen, samalla kannustaen kuntalaisia liikkumaan. Omatoimisen liikunnan mahdollisuuksia kehitettiin lisäksi rakentamalla kuntoportaat Syrjänharjulle, esteettömät luontoreitit Onkkaalaan ja Luopioisiin ja uusimalla Luopioisten koulun lähiliikuntapaikan kenttäpinnoite. Nämä toimet kannustavat eri ikäisiä kuntalaisia löytämään itselle sopivan liikuntamuodon.

Tavoite 3: Vähennetään päihdeongelmia

Toteutumisen arviointi:

- Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori nimettiin keväällä 2023.
- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma valmistui syksyllä 2024.
- Vuonna 2023 alkanutta yhdessä tekemisen toimintatapaa jatketaan nuorisopalveluiden Yhteistyökahvit -tapaamisella, jossa pyritään luomaan toimijoiden, tekijöiden ja järjestöjen verkosto lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminnan tueksi.
- Kostianvirran yhtenäiskoulu ja nuorisopalvelut kutsuivat laajasti toimijoita yhteiseen keskusteluun otsikolla Mitä nuorille kuuluu? Toimijoita ja osallistujia oli paljon. Tilaisuudessa sovittiin myös käytäntöjä yhdessä tekemiselle ja yhteydenpidolle jatkossa.
- Nuorisotyö on mukana monialaisessa Ankkuritoiminnassa, jonka tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin tukeminen varhaisessa vaiheessa ja rikollisuuden ehkäiseminen.

Toteutumisen arviointi: Pälkäneellä ehkäisevän päihdetyön koordinaattorina toimii nuorisotyöntekijä ja työryhmänä moniammatillinen hyte-ryhmä. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma valmistui syksyllä 2024, ja se pitää sisällään ehkäisevän päihdetyön tavoitteet, toimenpiteet ja seurantamittarit eri ikäryhmille. Syksyllä 2024 toteutettiin Pirhan toimesta ensimmäisen kerran Päihdetilannekysely, jossa selvitettiin Pirkanmaan asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä alkoholista, tupakka- ja nikotiinituotteista, muista päihteistä, rahapelaamisesta ja näihin liittyvistä huolista, ennaltaehkäisyn keinoista sekä valvonnasta. Pälkäneellä vastaajamäärä jäi pieneksi, joten tuloksia voidaan pitää lähinnä suuntaa antavina. Kouluterveyskyselyn perusteella alkoholin käyttö ja nuuskan käyttö ovat vähentyneet yläkouluikäisten keskuudessa. Nikotiinituotteista sähkötupakan käyttö on pysynyt varsin korkealla ja nikotiinipussien käyttö yleistynyt selvästi, mutta kokonaisuudessaan nikotiinituotteiden käyttö on hieman vähentynyt.

Mielekäs vapaa-ajan tekeminen, vahvat osallisuuden kokemukset sekä hyvät tunne- ja vuorovaikutustaidot tukevat lasten ja nuorten päihteettömyyttä. Pälkäneellä kouluissa opiskellaan tunne- ja hyvinvointitaitoja ja yhteisöllisen opiskelijahuollon henkilökunta tarjoaa koulujen muiden ammattilaisten lisäksi varhaisen vaiheen keskusteluapua, mikä ehkäisee syrjäytymistä. Nuorten omat päihteettömät ja syrjintävapaat tilat ovat avoinna Onkkaalassa ja Luopioisissa viikoittain.

Painopiste 4) Vaikuttavat palvelut

Tavoite 1: Kehitetään asiakaspalaute-järjestelmien / asiakaskokemusten tulosten hyödyntämistä

Toteutuneet toimenpiteet:

- Kuntalaiskysely on toteutettu vuosina 2021, 2022 ja 2024.
- Ruokapalveluiden asiakastytyväisyyskysely on toteutettu vuosina 2023 ja 2024.
- Kulttuurikysely toteutettiin vuonna 2024.
- Joukkoliikennekysely toteutettiin vuonna 2023.
- Pälkäneen palautekanavassa voit antaa palautetta kunnan toiminnasta ja palveluista.
- Kunta kuulee ja vastaa -tilaisuus järjestettiin syksyllä 2025.

Toteutumisen arviointi: Kuntalaisille on toteutettu useista eri osa-alueista kyselyitä, joiden tarkoituksena on kerätä tietoa, asiakaskokemuksia ja palautetta toiminnan kehittämiseksi. Kyselyiden tuloksia on käyty huolellisesti läpi toimialoittain ja tuloksia on hyödynnetty toimenpidesuunnitelmien laatimisessa, perusteella toimintaa kehitetään. Kunnan nettisivuille on avattu palautekanava, jota kautta kuntalainen voi helposti antaa palautetta kunnan toiminnasta ja palveluista.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Valtuustokauden 2021–2025 aikana koettiin merkittäviä sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluja koskevia uudistuksia. Sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueen järjestettäväksi vuoden 2023 alusta alkaen, mutta vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säilyi kunnilla. Kuntalain (410/2015) mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Julkiset työvoimapaalvelut siirtyivät kuntien järjestämisvastuulle vuoden 2025 alusta lähtien, jonka myötä Pälkäneen kunnassa työllisyyspalvelut on toteutettu osana Tampereen seudun työllisyysaluetta. Myös kotoutumislaki uudistui siten, että vastuu TE-palvelujen kotoutuja-asiakkaiden työvoimapaalveluista ja kotoutumisen edistämisestä siirtyi kunnille. Lisäksi syksyllä 2025 astui voimaan oppimisen tuen uudistus, jonka seurauksena oppilaiden tukijärjestelmä esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa uudistui.

Valtuustokaudella 2021–2025 Pälkäneellä tehtiin kattavia toimenpiteitä eri ikäryhmien terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Varhaiskasvatuksessa panostettiin luontolähtöisten ja luontoa hyödyntävien toimintamuotojen vahvistamiseen, josta hyvänä esimerkkinä toimii lukuvuoden 2022–2023 alussa aloitettu Metsäeskari-ryhmä. Perusopetuksen opetussuunnitelmaan sisällytettiin hyvinvointitaidot-oppimiskokonaisuus neljäs- ja seitsemäsluokkalaisille lukuvuodesta 2023–2024 alkaen. Yhteisöllisen oppilashuollon resurssiin saatiin merkittäviä lisäyksiä, kun syksyllä 2022 työnsä aloitti kouluvalmentaja ja syksyllä 2023 koulunuorisotyöntekijä. Lisäksi keväällä 2023 aloitti nuorisotyöntekijä, joka nimettiin ehkäisevän päihdetyön koordinaattoriksi. Ikäihmisten liikunta- ja virkistystoiminnan edistämiseksi palkattiin terveystoimintakoordinaattori, joka aloitti tehtävässään syksyllä 2023. Työ- ja koulutuselämän ulkopuolella olevien 18–64-vuotiaiden pälkäneläisten osallisuuden ja aktiivisuuden kehittämiseksi käynnistettiin syksyllä 2024 ESR+-rahoitteinen Oiva Pälkäne -hanke.

Yhtenä huolenaiheena nykytilanteessa erottuu lasten ja nuorten heikko fyysinen kunto. Vaikka kouluterveyskyselyssä alakoulun 5. luokkalaisten kohdalla vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus oli kasvanut edelliskyselyyn nähden, vuoden 2024 Move!-mittauksissa etenkin poikien kohdalla huomattavan suurella osalla (57 % 5. luokan pojista) oli heikko fyysinen kunto. Yläkoululaisten vähän liikkuvien osuus oli tuoreimmassa kouluterveyskyselyssä kasvanut edelliskyselyyn verrattuna ja Move!-mittauksen mukaan 8. luokan oppilaista yli 60 %:lla oli heikko fyysinen toimintakyky. Kouluterveyskyselyssä haasteena nousee ala- ja yläkoululaisten kohdalla myös koulukiusaamisen yleistymisen, jonka ehkäisemiseksi on tärkeää kohdentaa toimenpiteitä kouluissa.

Nuorten päihteiden käyttö on edelleen haaste. Myönteistä kehityssuuntaa osoittaa se, että alkoholin ja nikotiinituotteiden kokonaiskulutus ovat vähentyneet. Nikotiinituotteista kuitenkin sähkötupakan ja nikotiinipussien käyttö on varsin yleistä. Päihteiden käyttö vaikuttaa polarisoituneen niin, että päihteitä käyttävien nuorten osuus on vähentynyt, mutta päihteitä käyttävällä joukolla ongelmat kasautuvat ja myös väkivaltainen käytös on yleistynyt. Ehkäisevässä päihdetyössä ja väkivallan ehkäisyssä tulee nuorison lisäksi kohdentaa toimenpiteitä myös muihin ikäryhmiin, sillä päihde- ja väkivaltahaasteita ilmenee piilevänä kaiken ikäisten kohdalla.

Pälkäneellä sairastavuus on koko maan tasolla, mutta erityisesti diabeteksen ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien sairastavuus on selvästi yleisempää, kuin koko maan tasolla keskimäärin. Työikäisen väestön elintapasairauksiin pystytään vaikuttamaan ennaltaehkäisevällä työllä esimerkiksi elintapaohjausta tehostamalla ja luomalla puitteet omaehtoiselle itsestä huolehtimiselle. Viihtyisä lähiympäristö motivoi kaikenikäisiä liikkumaan, mikä edistää henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Myös

monipuolisen kulttuuritoiminnan tarjoaminen on tärkeää, sillä kulttuuri tuo hyvinvointia ja iloa kaikenikäisille pälkäneläisille.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalveluiden lähipalveluita Pälkäneellä on vähennetty ja palveluita toteutetaan enemmässä määrin digipalveluina. Tämä on herättänyt huolta etenkin ikääntyneiden keskuudessa, sillä palveluiden saatavuuden on pelätty heikentyvän. Kuntouttavia ja toimintakykyä ylläpitäviä ikääntyneiden voima- ja tasapainoryhmiä ei enää järjestetä sosiaali- ja terveyspalvelujen toimesta. Pälkäneellä toimii aktiivisesti Pirkanmaan hyvinvointialueen ylläpitämä Lähitori-toiminta, jota kautta pälkäneläiset ikääntyneet ja vammaiset henkilöt saavat tarvittaessa palveluohjausta ja apua arjen haasteisiin. Ikäihmisten ja erityisryhmien liikunta- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta on tärkeää kehittää edelleen kunnan, hyvinvointialueen ja järjestöjen välisenä yhteistyönä. Myös vapaaehtoisten merkitys ikäihmisten ja muiden apua tarvitsevien virkistystoiminnan mahdollistamiseksi on suuri. Palveluita ja osaamista kehittämällä mahdollistetaan mielekäs arki ja omassa kodissa asuminen mahdollisimman pitkään.

TEAvisari osoittaa, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyössä on vielä kehitettävää Pälkäneellä. TEAvisari nähdään hyödyllisenä työkaluna terveydenedistämisen rakenteiden ja toimintamallien suunnittelussa ja kehittämistä. Toimenpiteiden toteutumista eri sektoreilla voidaan arvioida TEAvisarin pistemäärien avulla. Tämä on linjassa myös Pälkäneen kuntastrategiaan asetettujen tavoitteiden kanssa, sillä yhtenä kuntastrategian mittarina on TEAvisarin yhteistuloksen nousu koko maan keskiarvon yläpuolelle. Kuntalaisten hyvinvointia ei voida kehittää pelkästään kunnan omilla toimenpiteillä, vaan siihen tarvitaan yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja yritysten kanssa sekä kuntalaisten omaa aktiivisuutta. Tämän vuoksi asioita pyritään tekemään yhdessä ja palvelunkäyttäjien näkemyksiä ja kehittämisideoita kuunnellen.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2026–2029

Pälkäneen kunnan Hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 painopisteiden valinta perustuu Pirkanmaan alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja Pälkäneen kuntastrategian linjauksiin sekä indikaattoritiedon antamaan tilannekuvaan Pälkäneen kunnan asukkaiden hyvinvoinnin nykytilasta.

Hyvinvointisuunnitelma konkretisoi kunnan terveyden edistämisen koordinaation painopisteet vuosille 2026–2029. Jokaiselle painopisteelle on koottu tavoitteita sekä näille toimenpiteitä, joiden kohdalla on määritetty vastuutahot sekä toteutumisen arviointimenettelyt. Nämä on esitetty taulukkomuodossa luvussa 6.

Ensimmäinen painopiste perustuu ajatukseen siitä, että terveelliset elämäntavat muodostavat perustan mielen hyvinvoinnille. Terveellisten elintapojen omaksuminen lähtee jo lapsuudesta, joten siksi on tärkeää vaikuttaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden elintapatottumuksiin ensimmäisistä ikävuosista lähtien. Neuvola, varhaiskasvatus, koulu sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto tavoittavat käytännössä kaikki ikäryhmän lapset ja nuoret perheineen ja voivat edesauttaa terveellisten elintapojen omaksumista. Liikunta- ja kulttuuritoimintaan osallistuminen ja aktiivisuus edistävät kaikenikäisten hyvinvointia, joten liikunnan ja kulttuurin saavutettavuutta tulisi parantaa viemällä ne osaksi ihmisten arkea huomioiden myös kylien asukkaat ja erityisryhmät. Terveelliset elintavat luovat vahvan pohjan mielen hyvinvoinnille, jota on lisäksi tärkeää edistää mielen hyvinvointia tukevien toimintamallien myötä.

Toisena painopisteenä on osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen, sillä kuulumisen ja kuulluksi tulemisen kokemukset ovat tärkeä osa kokonaisvaltaista hyvinvointia. Helposti saavutettavien kohtaamispaikkojen luominen eri kohderyhmille on tärkeä tavoite, jonka onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä vapaaehtoisten panos on merkittävässä roolissa, joten kunnan tulee osaltaan kehittää vapaaehtoistyötä. Lukupolku-ohjelman tavoitteena on lisätä osallisuutta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä lukijuuden ja monilukutaidon kehittämisen myötä. Valmiudet monipuolisen lukutaidon ja lukuinnostuksen muodostumiselle luodaan jo lapsena, joten lasten ja lapsiperheiden kanssa toteutettava lukutaitotyö on tärkeässä roolissa. Lukutaito ja lukemisen ilo kuuluu kuitenkin kaikille, joten lukemiseen kannustavia toimenpiteitä kohdennetaan eri ikäryhmille.

Kolmannen painopisteen muodostaa turvallisuuden tunne keskeisenä hyvinvoinnin tekijänä. Turvallisuus on moniulotteinen käsite, pitää sisällään psyykkisen turvallisuuden kokemuksen, lähiympäristöjen turvallisuuden sekä erilaisten yhteiskuntaan kohdistuvien uhkien ja häiriötilanteiden laajan kirjon. Arjen turvallisuus perustuu koti- ja asuinympäristöjen turvallisuuteen, jonka vuoksi on tärkeää tukea esimerkiksi ikäihmisten toimintakykyä ja perheiden hyvinvointia varhaisen puuttumisen mallin mukaisesti. Arjen turvallisuutta luovat myös toimivat peruspalvelut ja nopea avun saanti tarvittaessa. Turvallisuuden edistämiseksi on tärkeää ehkäistä kiusaamista ja puuttua väkivaltatapauksiin. Lähiympäristöjen turvallisuutta voidaan edistää luomalla liikkumisympäristöjä, joissa kaikki kuntalaiset pääsevät liikkumaan ja hyötymään luonnon hyvinvointia edistävistä vaikutuksista. Varautumisen tarkoituksena on, että kunta pystyy toimimaan mahdollisimman normaalisti häiriötilanteista huolimatta ja viestimään kuntalaisille kattavasti poikkeustilanteista. Kuntalaisten henkistä kriisinkestävyttä eli resilienssiä tulee tukea toimivan viestinnän avulla. Lisäksi on tärkeää huomioida, että hyvä fyysinen kunto on tärkeä tekijä paitsi terveyden edistämisessä, myös kriisitilanteissa ja resilienssin tukena.

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Pälkäneen "kuntastrategia 2030" on hyväksytty kunnanvaltuustossa 7.12.2022. Pälkäneen kunnan keskeiset arvot ovat avoimuus, yhteistyö ja vastuullisuus.

Kuntastrategian linjaamat painopistekokonaisuudet ovat hyvinvointi, elinvoima ja kestävä kehitys. Pälkäneen kunnan tavoitteena on hyvinvoivat ja onnelliset asukkaat. Palveluita pyritään järjestämään hyvinvointivaikutuksia ennakoiden ja syrjäytymistä ehkäisten. Palveluiden järjestämisessä huomioidaan haavoittuvassa asemassa olevat asukasryhmät. Kuntalaisia tuetaan ja kannustetaan aktiiviseen, hyvinvointia tukevaan elämäntapaan. Kunta tarjoaa liikunnan ja kulttuurin palveluita ja toimintaympäristöjä mahdollistamalla monipuolisen hyvinvoinnista huolehtimisen. Kunta toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa kuntalaisten kanssa niin kuntalais- ja kyläiltojen, kuulemistilaisuuksien kuin sähköisenkin vuorovaikutuksen osalta. Pälkäneellä edistetään digitaalisten palveluiden käyttöönottoa kuntalaisten hyvinvoinnin, kunnan elinvoiman ja kestävä kehityksen lisäämiseksi.

Tahtotila, jonka haluamme saavuttaa vuoteen 2030 mennessä on seuraava: Pälkäne on elinvoimainen, vetovoimainen, turvallinen ja viihtyisä paikka elää. Pälkäne luo mahdollisuuden jokaisen henkilökohtaiselle onnellisuudelle.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2023–2026

Kuntastrategia (kv 7.12.2022)

Pälkäneen elinvoimaohjelma 2030

Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma

Pälkäneen varhaiskasvatussuunnitelma 2022

Pälkäneen perusopetuksen opetussuunnitelma

Pälkäneen esiopetuksen opetussuunnitelma

Pälkäneen kunnan opiskeluhoitosuunnitelma esi- ja perusopetus, lukiokoulutus

Kulttuurisuunnitelma 2024–2030

6 Hyvinvointisuunnitelma

Painopiste 1. Terveelliset elintavat mielen hyvinvoinnin perustana

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Arviointimittarit
Edistetään lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveellisiä elintapoja	Nuorten elintapaohjelma - nuorisovaltuuston valmisteleva kampanja nuorten ravitsemus-, uni- ja liikuntatottumusten edistämiseksi	Nuorisovaltuusto, nuorisopalvelut	Kouluterveyskysely
	Yhteisövaikuttavuuden voimalla -hanke lasten ja lapsiperheiden elintapojen kohentamiseksi	Sivistyspalvelut	Kouluterveyskysely, hankeraportti
	Leikkipaikkojen kehittäminen liikuntaan kannustavaksi, suunnitelman laatiminen	Tekniset palvelut	Suunnitelma laadittu; kyllä/ei
	Ruokaraati kouluruuan houkuttelevuuden parantamiseksi	Ruokapalvelut, oppilaskunnat	Kouluterveyskysely
Parannetaan kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saavutettavuutta	Liikuntasuunnitelman laatiminen kyselyn pohjalta ja kehitystoimien suunnittelu eri kohderyhmille	Liikuntapalvelut	Kuntalaiskysely
	Harrastuskalenterin käyttöönotto	Liikunta- ja kulttuuripalvelut	Harrastuskalenteri käytössä; kyllä/ei
	Kulttuurisuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen	Kulttuuripalvelut	Kuntalaiskysely
	Kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjottimen laatiminen	Kulttuuripalvelut	Palvelutarjotin käytössä; kyllä/ei
Vakiinnutetaan mielen hyvinvointia tukevia toimintamalleja	Hyvän mielen kunta -tarkistuslistan käyttöönotto	Hyte-ryhmä	Tarkistuslista käytössä; kyllä/ei
	Tunne- ja hyvinvointitaitojen säilyttäminen opetusohjelmassa ja niiden vaikuttavuuden seuranta	Opetuspalvelut	Vaikuttavuuden arviointi käytössä; kyllä/ei
	Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman tavoitteiden tarkastelu	Hyte-ryhmä	Kypsyysanalyysi

Painopiste 2. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Arviointimittarit
Kehitetään järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistyön koordinoitua	Ystävä-toimintojen vakiinnuttaminen	Liikunta- ja kulttuuripalvelut	Vapaaehtoisten lukumäärä
	Liikunta- ja kulttuuritoiminnan järjestäminen eri kohderyhmille yhteistyössä järjestöjen kanssa	Liikunta- ja kulttuuripalvelut	Harrastustoiminnan määrä
	Järjestöyhteistyön suunnitelman laatiminen	Hyte-ryhmä	Suunnitelma laadittu; kyllä/ei
Vahvistetaan osallisuutta	Oiva Pälkäne -hanke koulutus- ja työelämän ulkopuolella olevien osallisuuden edistäminen	Elinvoima- ja työllisyyspalvelut	Hankeraportti
	Jatkuvan ryhmäytymisen toimintamallin toteutus kouluissa, sen kirjaaminen lukuvuosisuunnitelmaan	Opetuspalvelut	Ilmapiiri-kysely
	Kotoutumisen tukeminen, vahvistetaan yhteisöön kiinnittymistä mm. kielen opetuksella ja yhteisöllisillä tapahtumilla	Työllisyyspalvelut	Toimenpiteiden määrä
	Lukupolku-malli lukutaidon ja lukuinnostuksen kohentamiseksi	Lukutaito-tiimi	Ohjelma laadittu ja käytössä; kyllä/ei

Painopiste 3. Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot	Arviointimittarit
Panostetaan kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn	Kiusaamisvapaa Etelä-Pirkanmaa-hanke koulukiusaamisen ehkäisemiseksi	Opetuspalvelut	Hankeraportti
	Koulutuksen järjestäminen väkivaltariskin tunnistamiseksi, puheeksi ottamiseksi ja varhaisen tuen tarjoamiseksi	Sivistyspalvelut	Koulutuksien määrä
Kiinnitetään huomiota henkiseen ja fyysiseen kriinkestävyyteen	Varautumistoimista ja -taidoista tiedottaminen	Hyte-ryhmä, elinvoimapalvelut/ viestintäkoordinaattori	Viestintää toteutettu; kyllä/ei
	Fyysinen toimintakyky huomioidaan resilienssiin vaikuttavana tekijänä, liikunnallisen elämäntavan edistäminen	Liikuntapalvelut, opetuspalvelut	Move!-mittaukset
	Lukupolku-malli monilukutaidon ja lähdekriittisyyden lisäämiseksi	Lukutaito-tiimi	Ohjelma laadittu ja käytössä; kyllä/ei
Luodaan turvallisia ja hyvinvointia edistäviä lähiympäristöjä	Ikäihmisten liikunta- ja kohtaamistapahtumien järjestäminen toimintakyvyn ja kotona asumisen tueksi, karkiteemana kaatumisen ehkäisy	Liikuntapalvelut	Liikunta- ja kohtaamis-toiminnan määrä
	Turvalliseen ja terveyttä edistävään luonnossa liikkumiseen kannustaminen	Liikuntapalvelut, elinvoimapalvelut/ viestintäkoordinaattori	Viestintää toteutettu; kyllä/ei
	Koulutuksen ja tietoisuuden tarjoaminen vanhemmille vanhemmuuden tuen edistämiseksi	Varhaiskasvatus, opetuspalvelut	Koulutuksien ja tapahtumien määrä
Lisätään liikenneturvallisuutta	Liikenneturvallisuuden viestintävuosikellon laatiminen ja käyttöönotto	Liikenneturvallisuus-lautakunta	Vuosikello laadittu ja käytössä; kyllä/ei

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

7 Suunnitelman laatijat

Eeva Manninen, hyvinvointikoordinaattori

Tiina Kivinen, sivistysjohtaja

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä:

Reetta Ylönen, koulukuraattori

Emilia Koskinen, kouluterveydenhoitaja

Nina Sappinen, kouluterveydenhoitaja

Emmi Kleemola, rehtori

Juha Forsman, varhaiskasvatusjohtaja

Jari Markkinen, varhaiskasvatuksen aluepäällikkö

Jarmo Kiljunen, kouluvalmentaja

Jaana Järvinen, koulunuorisotyöntekijä

Marketta Pyysalo, kulttuurisuunnittelija

Petri Ketola, liikuntakoordinaattori
Matti Heinämäki, nuorisotyön koordinaattori
Linamaria Tauranen, nuorisotyöntekijä
Sanna Haapaniemi, etsivä nuorisotyöntekijä
Tiina Joensuu, ruokapalveluesimies
Harri Apell, tekninen johtaja
Panu Raivio, työllisyyskoordinaattori
Suvi Mertanen, vastaava ohjaaja, Oiva Pälkäne -hanke
Marja Lepistö, Pälkäneen seurakunta
Kirsi Koponen, Pälkäneen vammais- ja vanhusneuvosto
Sarianne Tiainen, Pälkäneen MLL
Maria Aho, Pälkäneen SPR

8 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

Sivistyslautakunta 25.11.2025
Kunnanhalitus 9.2.2026
Kunnanvaltuusto 13.4.2026

Liite 1. Tilannekuvan seurannassa käytettävät indikaattorit

TALOUS JA VÄESTÖ	2021	2022	2023	2024	
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä	5,5	5,4	5	4,9	
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä	3,9	4	4,1	4,2	
Huoltosuhde, demografinen	79,6	79,9	79,7	79,3	
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta	5,9	-8,6	-1,4	-9,4	
Lapsiperheet, % perheistä	33,2	31,9	31,1	30,7	
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta	28,4	29,8	39,3	39,6	
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	33,2	33,1	26,4	26,9	
Työlliset, % väestöstä	40,1	41	40,7		
Väestö 31.12.	6439	6347	6337	6238	
Väestöennuste 2030 (laskettu 2024)				6148	
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista	40	39,8	39,9	40,6	
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä	23,3	23,5	22,7	23,3	
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET	2021	2022	2023	2024	2025
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	34,3		44,4		41,2
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 4. ja 5. luokan oppilaista	38		35		24
Ei syö aamupalaa joka arkiamu, % 8. ja 9. luokan oppilaista	43		46		42
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista	10		9,9		8,4
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	30,6		32,6		26,3
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppi	11,4		8,5		1,9
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppi	38,7		32,4		28,7
Kokenut vanhempien fyysisistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan opp	9,4		9,6		8,3
Kokenut vanhempien fyysisistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan opp	14,3		11,6		8
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-	3,6		1,4		4,6
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	4,8		11,5		7,5
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9.luokan o	9		16		7
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppila	47,5	45,9	55,6	50	
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppila	53	54,4	49,1	63,7	
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)	107	158	144	202	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	34		36		28
Tervehampaiset 12-vuotiaat, % vastaavanikäisistä suun terveydenhuollon tarkastuksessa		38,5		72,7	
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	9		11		5
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	83,8		84,7		89,9
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	55		53,1		60,3
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2023)	21		23		
NUORET JA NUORET AIKUISET	2021	2022	2023	2024	2025
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	14		23,1		28
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuode	20		22,5		37
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väes	8,2	9,7	8,8		
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	60		58		40
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta	9,8	6,3	5,3	4,7	
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat	14,3	16,1	15,7		
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2	73,3		74,4		57
TYÖIKÄISET	2021	2022	2023	2024	
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000	29,4	33,2	28,6	35,4	
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäise	1,4	1,2	1	1,3	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestö	7,8	7,4	7,6	8	
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	3,7	2,7	2,3	2,2	
IKÄIHMISET	2021	2022	2023	2024	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 va	266	314,5	303,3	286,1	
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä	43,6	43	41,3	43	
KAIKKI IKÄRYHMÄT	2021	2022	2023	2024	
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	49		66		
Kunnan HYTE-kerroin	62	53	61	54	
Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä		56		43	
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asu	8,1	4,4	8,4	5,3	
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	16,6	14,8	12,6	18	

Liite 2. Vammaisneuvoston lausunto - Pälkäneen laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2026-2029

Lausunto

Hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa on käsitelty monipuolisesti kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa, mutta vammaisten henkilöiden tilannetta ei ole erikseen arvioitu. Vammainen-sana löytyy asiakirjoista vain yhden kerran Pirhan Lähitoritoiminnan kohderyhmänä ikäihmisten ohella. Kuntalaki (410/2015) velvoittaa kunnanhallituksen asettamaan vammaisneuvoston varmistamaan vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, jotta heidän tarpeensa huomioidaan kunnan suunnittelussa ja palveluissa. Pälkäneen vammaisneuvostolla ei ole ollut omaa edustajaa hyvinvointityöryhmässä. Vammaisneuvosto edellyttää, että jatkossa hyvinvointityöryhmässä on myös vammaisneuvoston edustus ja osallistuminen hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoon turvataan.

Vammaisneuvostolla on ollut mahdollisuus tutustua vanhusneuvoston antamaan lausuntoon ja annamme tukemme siinä esitetyille toimenpiteille. Lisäksi haluamme tuoda esille seuraavaa vammaisten näkökulmasta.

Vammaispalvelujen piirissä olevien henkilöiden määrä ikäryhmittäin on tarpeellista selvittää, jotta palveluja on mahdollista suunnitella vammaisten tarpeiden mukaisesti.

Ikäihmisten määriä on käsitelty enemmän, vaikka todetaankin että ikääntyneiden hyvinvointi-indikaattoreista on saatavilla varsin vähän kuntakohtaista tietoa. Koko Pälkäneen yli 64-vuotiaiden osuus 31,5 % ei anna riittävää kuvaa ikäihmisten jakautumisesta eri kyliin postinumeralueittain. Ikäihmisten kyläkohtaiset väestöosuudet ovat suurimmat Pälkäneen itäosien pienissä kylissä, kuten Kuohijoella noin 60 % väestöstä ja Kyynärö-Ämmätsä-Vahdermetsässä yli 50 %.

Vammaisten hyvinvointi-indikaattoreista ei ole lainkaan tietoa. Pälkäneellä vammaisista suurin osa on yli 64-vuotiaita, mutta varsinkin lasten, nuorten ja työikäisten vammaisten elinolosuhteista, palveluista ja tarpeista olisi hyvä saada kuntakohtaista ja kyläkohtaistakin tietoa. Erityisesti osallisuuden, turvallisuuden ja yksinäisyyden kokemuksesta sekä päihteiden käytöstä tarvitaan tietoa, jotta näihin voidaan etsiä ratkaisuja.

Kuluneella kaudella tavoitteena on ollut parantaa ikäihmisten toimintakykyä. Kuten edellä on todettu, suurin osa vammaisista on yli 64-vuotiaita. Monet toimenpiteet ovat siten auttaneet parantamaan myös vammaisten toimintakykyä. Uudella kaudella tulisi kuitenkin tavoitteena olla parantaa myös vammaisten toimintakykyä kohdennettuna erityisesti lapsiin, nuoriin ja työikäisiin.

Tavoitteena on ollut myös edistää lähiympäristön kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi. Toteutuneet toimenpiteet ovat kohdistuneet lähes yksinomaan Onkkaalaan ja Luopioisten kirkonkylään. Jatkossa on tärkeää, että toimenpiteitä suunnitetaan pienempiin kyliin, koska pitkät etäisyydet ja palvelutaksien vähäisyys ovat usein esteenä osallistua keskustaajamissa toteutettuihin toimenpiteisiin. Aisti- ja asenne-esteettömyyteen ei ole kiinnitetty lainkaan huomiota.

Pälkäneellä erityisesti diabeteksen ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien sairastavuus on selvästi yleisempää, kuin koko maan tasolla keskimäärin. Molemmat sairausryhmät voivat aiheuttaa vakavaa vammautumista.

Sen vuoksi ennaltaehkäisevä työhön ja toimintakyvyn ylläpitoon on suunnattava entistä enemmän voimavaroja.

Pälkäneellä ja Luopioisissa toimii aktiivisesti Pirkanmaan hyvinvointialueen ylläpitämä Lähitori-toiminta, jota kautta pälkäneläiset ikääntyneet ja vammaiset henkilöt saavat tarvittaessa palveluohjausta ja apua arjen haasteisiin. Lähitoritoimintasa on syytä kehittää yhdessä kunnan ja järjestöjen kanssa.

Suunnitelman mukaan asioita pyritään tekemään yhdessä ja palvelunkäyttäjien näkemyksiä ja kehittämisideoita kuunnellen. Tämän toteuttaminen kautta linjan on erityisen tärkeää.

Pälkäneellä 11.1.2026

Pälkäneen vammaisneuvoston puolesta

Marjatta Stenius-Kaukonen
puheenjohtaja

Tuula Niinikangas
varapuheenjohtaja

Liite 3. Vanhusneuvoston lausunto - Pälkäneen kunnan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2026-2029

Pälkäneen vanhusneuvoston lausunto kunnan sivistyslautakunnan pyytämään hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan 2026-2029

Vanhusneuvosto käsitteli kokouksessaan 15.12.2025 ko. kertomuksen ja suunnitelman. Lausunnossaan vanhusneuvosto kommentoi raporttia niiltä osin mitkä toimenpiteet kertomuksessa ja suunnitelmassa kohdistuvat ikäihmisiin.

Huomiot hyvinvointikertomuksesta 2021-2025

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehdään Pälkäneellä laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä ja kuntalaisten ääni huomioiden. Valtuustokaudelle 2021–2025 asetetut tavoitteet saavutettiin pääosin erittäin hyvin monipuolisten toimenpiteiden avulla.

Vanhusneuvoston näkemys on suurelta osin saman suuntainen. Kunta on onnistunut kohtuullisesti huomioimaan hyte-toiminnassaan eri väestöryhmien tarpeet ja näkemykset.

Väestötietojen mukaan Pälkäneen kunnan asukkaista 31,5 % oli yli 64-vuotiaita. Tämän ryhmän osalta raportissa on hyvinvointia kuvaavia kuntakohtaista tietoa ollut vähän saatavilla!

Vanhusneuvosto haluaa nostaa laajasta raportista muutamia ikääntyneiden palveluihin kohdistuvia huomioita:

- heikko osallisuuden kokemus
- turvattomuuden ja yksinäisyyden kokemus on yleistynyt
- alkoholin riskirajan ylittävien osuus on kohtuullisen korkea, huumeiden käytöstä ei ole tietoa
- lähipalveluiden korvaaminen digipalveluilla
- tyytymättömyys joukkoliikenteeseen
- ikäihmisten toimintakykyä parantavia toimia on tehty laajasti
- turvallisuuteen ja viihtyvyyteen sekä esteettömään lähiympäristöön on panostettu
- liikuntamahdollisuuksia on lisätty
- kulttuuritapahtumia on järjestetty

Hyvinvointisuunnitelma 2026-2029

Pälkäneen kunnan Hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 painopisteiden valinta perustuu Pirkanmaan alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja Pälkäneen kuntastrategian linjauksiin sekä indikaattoritiedon antamaan tilannekuvaan Pälkäneen kunnan asukkaiden hyvinvoinnin nykytilasta

Hyvinvointisuunnitelma on hyvä ja kattava. Vanhusneuvosto esittää, että hyvinvointikertomuksessa esiin tulleet kehittämiskohteet huomioidaan hyvinvointisuunnitelmassa. Olisi tärkeää myös tietää kuinka paljon yli 65-vuotiaiden määrä muuttuu suunnitelman aikana.

Terveelliset elintavat mielen ja hyvinvoinnin perustana

- Liikunta- ja kulttuurisuunnitelman laatimisessa tulisi huomioidaan ikäihmisten esitykset (ottaa heidät mukaan suunnitteluun).
- Ikäihmisten huomioon ottaminen ehkäisevän päihdetyön suunnitelmassa

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen

- Liikunta- ja kulttuuritoimintaan osallistumisen mahdollistaminen myös syrjäseuduilla asuville ikäihmisille (kuljetuspalvelut).
- Eri järjestöjen mukaan ottaminen liikunta- ja kulttuuripalvelujen suunniteluun ja toteutukseen (yhteistyö, eläkeläisjärjestöt, seurakunta ym.)
- Kohtaamispaikkojen järjestäminen kunnan eri kyliin (kuljetukset)
- -myös moni hyväkuntoinen, kotona asuva, kotihoidon ulkopuolella oleva, voi kokea suurtakin yksinäisyyttä ja turvattomuutta – yhteistyöllä voitaisiin luoda ystävien soittorinkejä ja tavoittaa heitä edes kerran kuussa

Arjen turvallisuuden lisääminen ja hyvinvointia edistävä elinympäristö

- palvelut kotona asumisen tueksi
- kuljetuspalvelujen kehittäminen (tarpeeksi usein palvelujen pariin)
- lähitorien merkityksen korostaminen erilaisten palvelujen tuottajina
- mahdollistaa kunnan testamenttivaroja käyttö ikäihmisten kuljetukseen mm lähitoreihin edes kerran kuukaudessa
- myös moni hyväkuntoinen, kotona asuva, kotihoidon ulkopuolella oleva, voi kokea suurtakin yksinäisyyttä ja turvattomuutta – yhteistyöllä voitaisiin luoda ystävien soittorinkejä ja tavoittaa heitä edes kerran kuussa

Vanhusneuvoston toivoo yhteistyön kehittämistä kunnan eri toimijoiden kanssa:

- Suunnitelmaan sitouttaminen ja siitä tiedottaminen niin että kaikki tahot (koulut, perheet, työssä käyvät, ikäihmiset..) pyrkisivät osaltaan edistämään koko kunnan hyvinvointia
- Ajantasainen tiedon saanti ikäihmisiä koskevista tulevista esityksistä/päätöksistä
- Sihteeripalvelua vanhusneuvoston kokouksiin